

Litterære pusterom

Shared Reading for større livskvalitet

(2019–2022)

Sluttrapport

Innhold

Innhold.....	2
Målformuleringer	4
Måloppnåelse:	4
Utdanning av kursholdere	5
Oppfølging leseledere.....	6
Forum for leseledere	6
Fysisk inspirasjonssamling	6
Noen tilbakemeldinger fra deltakere:	6
Startpakke for leseledere	6
Feiringsuka <i>Les for livet</i>	7
Markedsføringsmateriell	7
Promotering av metoden Shared Reading	9
Litterære pusterom i koronatiden	11
Digitale lesestunder.....	11
Små grupper	11
Digitale kurs.....	12
Shared Reading innen helse og omsorgssektoren.....	12
Pilotprosjekt i Steinkjer	12
Shared Reading med unge.....	13
Satsingen tas videre	14
Shared Reading og frivillige	14
Shared Reading som litteraturformidling.....	14
Shared Reading for større livskvalitet.....	15
Sitater fra deltakere på lesestunder.....	15
Sitater fra leseledere	16
Erfaringer fra utvalgte målgrupper	17
Sitat fra institusjonsleder på eldreinstitusjon	17
Sitat fra lærer for andrespråkslever:	17
Erfaringer fra leseledere som bruker det i samiske sammenhenger	17
Åpne arrangement i bibliotek motvirker isolasjon og ensomhet.....	18
Ringvirkninger.....	19
Prosjekter og satsinger i hele landet	19
Veien videre.....	19
Rapporter og prosjektbeskrivelse finnes her:.....	20

Innledning med oppsummering

Litterære pusterom – Shared Reading for større livskvalitet er et treårig prosjekt (2019-2022) som har gått i Trøndelag og Møre og Romsdal.

Prosjektet har vært finansiert av Sparebankstiftelsen SMN med tre millioner kroner. Prosjektet har vært ledet av Kari Hortman ved Trøndelag fylkesbibliotek. Åshild Widerøe ved Møre og Romsdal fylkeskommune har vært prosjektmedarbeider. I tillegg har de to fylkene gått inn med en god egenandel i form av arbeidsinnsats. Pengene fra Sparebankstiftelsen har i hovedsak gått til utdanning av leseledere, utdanning av kursholdere, oppfølging av leseledere og en 50% prosjektlederstilling.

Vi har med dette prosjektet ønsket å øke leseaktiviteten og lesegleden blant voksne ved hjelp av metoden Shared Reading. Vi har ønsket å legge til rette for gode møter mellom folk og litteratur, og gode møter mellom folk, ved hjelp av litteraturen. Det overordna målet har vært å bidra til økt livskvalitet for den enkelte.

Vi mener å kunne si at prosjektet har hatt en stor positiv effekt på livskvaliteten til deltakerne. I denne rapporten har vi tatt med en rekke utsagn fra leseledere og deltakere på lesestunder, der de sier noe om egne opplevelser og hva det har gitt dem. En spørreundersøkelse til alle leseledere ved prosjektslutt ligger også til grunn for vår vurdering av måloppnåelse.

Prosjektet har utdannet 171 leseledere gjennom 19 tredagers kurs.

Feiringsuka *Les for livet* har blitt arrangert to ganger. Det har vært gode tiltak for å markedsføre tilbudet, støtte opp om leseledernes aktivitet, og har gitt oss en god pekepinn på aktivitet.

Prosjektet har finansiert utdanning av tre kursholdere i Shared Reading-metoden.

Vi har arrangert månedlige digitale forum for leselederne, og en fysisk inspirasjonssamling. Oppfølging av leseledere vil være en naturlig driftsoppgave videre i begge fylkene.

Både Møre og Romsdal fylkeskommune og Trøndelag fylkesbibliotek vil fortsette med å arrangere leselederkurs, og ta en aktiv rolle i det nasjonale arbeidet med å fremme Shared Reading.

I det videre arbeidet vil det være viktig å finne finansieringsmåter som gjør at flere frivillige kan delta på kurs. Samarbeid med aktører innen helse- og omsorgssektoren og skolesektoren vil være viktig både for å rekruttere deltakere til leselederkurs, og for at det skal legges til rette for lesestunder på utdannings- og helse- og omsorgsinstitusjoner der andre kommer inn som leseledere, det kan være frivillige, ansatte på bibliotek eller andre.

Målformuleringer

Formål: Å øke leseaktiviteten og lesegleden blant voksne

“Vi ønsker å skape gode møter mellom folk og litteratur, og gode møter mellom folk, ved hjelp av litteraturen og metoden Shared reading. På den måten vil vi legge til rette for økt livskvalitet for deltakerne.”

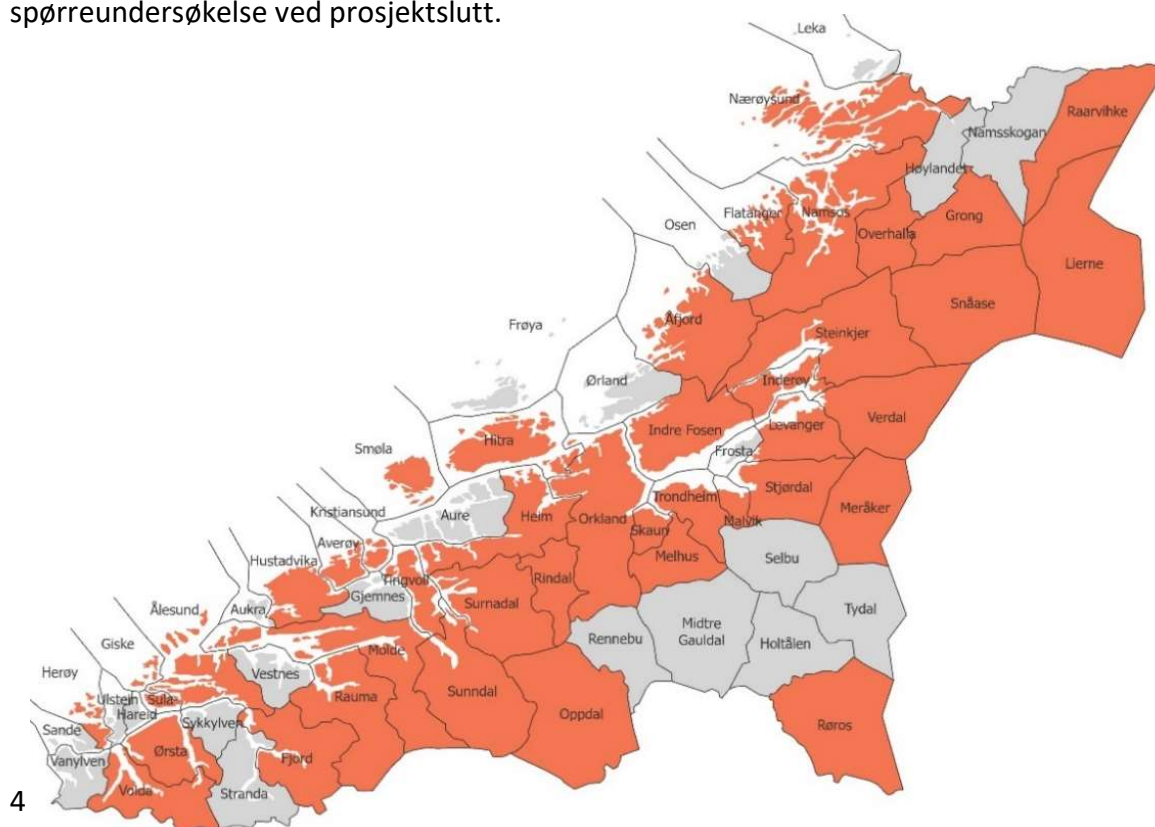
- «Det er et mål at det skal opprettes et tilbud om Shared reading –lesestunder i alle kommunene i Trøndelag og Møre og Romsdal i løpet av denne treårige prosjektperioden.
- Fylkesbibliotekene har som målsetting at det skal finnes et tilbud om Shared reading- lesestunder i alle kommuner i de to fylkene også etter prosjektperioden, som en varig ordning, og at denne skal utvikles og styrkes.
- Fylkesbibliotekene har også som målsetting at Shared reading skal bli kjent og brukt som metode i hele landet.»

Måloppnåelse:

- Antall kurs: 19 á tre dager
- Antall utdannede leseledere: 171
- Antall innrapporterte lesestunder første prosjektår: 116
- Antall innrapporterte deltakere første prosjektår: 1084
- Antall kommuner det har vært arrangert lesestunder i: 42
- Antall kommuner det ved prosjektslutt er jevnlig lesestunder i: 25

Vi planla å holde fire kurs per år, til sammen 12. Vi har holdt 19.

Oversikt over kommuner det har vært arrangert lesestunder i (i rødt), basert på svar på spørreundersøkelse ved prosjektslutt.

Målet om at det skulle opprettes et tilbud om Shared Reading i alle kommuner i de to fylkene har vært et godt mål å jobbe etter. Dette har vært aktiverende når det gjelder å få med folkebibliotekene på satsingen. Ved prosjektslutt er vi ikke i mål, men målet tar vi med oss videre. Vi har utover i prosjektperioden hatt like mye fokus på å skape gode bærekraftige tilbud der det har ligget til rette for det, som på å få til et tilbud i flest mulig kommuner. Det er lettere å opprettholde et tilbud når det er flere leseledere som kan jobbe sammen, og viktig å støtte opp under de som virkelig ønsker å praktisere som leseledere. Å være leseleder er noe man må kjenne at man vil, ellers har det ingen hensikt.

Vi har kun innrapporterte tall på antall lesestunder og deltakere for første prosjektår. Det viste seg å bli et møysommelig arbeid å få inn gode tall fra leselederne. Vi slapp taket i det i koronaperioden. I stedet for å etterspørre tall fra leselederne konsentrerte vi oss om å bidra med motiverende tiltak for å hjelpe folk i gang igjen etter nedstengingen. Vi arrangerte [Feiringsuka Les for livet](#) i andre og tredje prosjektår. Antall lesestunder i løpet av denne ene uka på høsten gir en pekepinn på aktivitet: 34 lesestunder i 2021 og 30 lesestunder i 2022.

Vi har også hatt en spørreundersøkelse ute til alle leseledere etter prosjektslutt som gir en god pekepinn på aktivitet, hvor det har foregått, målgrupper og hva det har gitt til deltakere på lesestunder og leselederne selv.

Se egen rapport på nettsiden [Litterære pusterom – Shared Reading for større livskvalitet](#).

Utdanning av kursholdere

Prosjektet har finansiert utdanning av tre kursholdere i Shared reading. Utdanningen er tatt hos [The Reader Organisation](#). Kari Hortman (Trøndelag fylkesbibliotek) og Kirsten Muhle ([Litteratur for alle](#)) utdannet seg til kursholdere i starten av prosjektet og har holdt de fleste kursene. I løpet av siste prosjektår har også Åshild Widerøe (Møre og Romsdal fylkeskommune) utdannet seg til kursholder, og har vært kursholder på tre kurs. Så ved slutten av prosjektet har vi en kursholder ved Trøndelag fylkesbibliotek og en kursholder i Møre og Romsdal fylkeskommune, i tillegg til Kirsten Muhle fra [Litteratur for alle](#).

Kursholderne Kirsten Muhle og Kari Hortman

Oppfølging leseledere

Forum for leseledere

Vi har hatt månedlige nettmøter med de sertifiserte leselederne, der vi deler litteraturtips, erfaringer med lesegrupper, markedsføring og praktisk gjennomføring. Vi har også hatt ulike målgrupper som tema, for eksempel eldre på institusjon, og ungdom. I tillegg leser vi en tekst sammen etter Shared Reading metoden. Dette er viktig for at metoden og opplevelsen av den holdes varm og levende.

Vi har hatt disse møtene på forskjellige dager og klokkeslett for at flest mulig i hvert fall av og til skal ha mulighet til å være med. Det har vært ca. 10 deltakere hver gang. Vi har fått tydelige tilbakemeldinger på at dette er et viktig treffpunkt som gir motivasjon og inspirasjon.

Fysisk inspirasjonssamling

I løpet av siste prosjektår fikk vi endelig mulighet til å møtes fysisk, og vi arrangert en todagers inspirasjonssamling for leseledere, der første dag også var åpen for andre. Vi ønsket på denne samlingen også å nå nye mulige leseledere, og inviterte spesielt ansatte i helse- og omsorgssektoren til første dag av samlinga.

Her fikk vi rekruttert mange nye leseledere, og inspirert utdannede leseledere til å komme i gang, til å fortsette, og til å nå ut til nye målgrupper. Fellesskapet er viktig, og nye samarbeid oppstod, bl.a. mellom bibliotek og frivillige leseledere.

Samlingen ble svært godt tatt imot, og vi fikk tydelige signaler om at det er ønskelig med årlige fysiske inspirasjonsdager for leseledere, noe som ble gjentatt av mange i spørreundersøkelsen vi sendte ut etter prosjektslutt. Disse kan være på én dag, og en i hvert fylke.

Noen tilbakemeldinger fra deltakere:

- *Det gir en god følelse å se at vi er mange som liker å dele litteratur sammen med andre. Blir veldig motivert til å jobbe med litteratur. Det var også fint å høre alle forslagene for hvilke ulike typer grupper det passer for- eller at det ikke finnes begrensinger. Fint å samtale med andre som brenner for det samme.*
- *Inspirasjon og følelse av fellesskap, og forankring av kunnskap om litteraturens kraft og betydningen av å skape "det trygge rommet"*
- *Den ga meg det siste puffet som skulle til for å starte opp med lesegruppe, og nå har jeg STARTET!*
- *Samlinga ga meg ny giv etter lang stillstand etter Covid. Jeg fikk mange nye tips og det var fint å høre erfaringer fra andre.*
- *Mye inspirasjon til nye steder å drive med Shared reading. Ny motivasjon*

Startpakke for leseledere

I august 2021 kunne vi lansere Startpakke for leseledere. Det er en samling tekster, med veiledning til 12 lesestunder. Dyktig og stødig redaktør for startpakken var Mari Vannes, som er en erfaren leseleder. Åshild og Kari fulgte prosessen tett med innspill og korrekturlesing. Alle sertifiserte leseledere i landet får denne boka, ikke bare de vi har kurset gjennom

prosjektet. Det gjelder både tidligere deltakere på kurs og framtidige, så langt lageret rekker. Vi har et opplag på 1000 startpakker.

Vi har fått mange tilbakemeldinger på at det har vært kjærkomment å ha en startpakke å støtte seg til når man skal starte opp som leseleder. Det er også et tydelig ønske om en startpakke med tekster spesielt egnet for ungdom.

Feiringsuka *Les for livet*

Feiringsuka Les for livet ble arrangert som en kickstart på høsten, både i 2021 og i 2022. Vi oppfordret alle leseledere i Shared Reading-metoden til å holde minst én lesestund / litterært pusterom i løpet av uka.

Målet med uka:

- Markere oppstart av høstsesongen med Litterære pusterom / Lesestunder etter Shared Reading-metoden
- Ha lesestunder i så mange kommuner som mulig, på mange forskjellige type arenaer, og nå så mange som mulig med tilbudet
- Fortelle om metoden Shared Reading og gjøre tilbudet om Litterære pusterom kjent for flere som kan ha glede av å delta på lesestunder

Mange leseledere brukte uka som startpunkt for høstens tilbud om Litterære pusterom, noen brukte anledningen til å komme i gang, noen brukte uka til å nå ut på nye steder, og mange brukte uka til å fortelle om tilbudet Litterære pusterom i lokale medier.

[Oversikt over innmeldte aktiviteter i Trøndelag og Møre og Romsdal](#)

Markedsføringsmateriell

I forbindelse med Feiringsuka Les for livet fikk vi laget en del markedsføringsmateriell, og en logo. Vi fikk laget bærenett og bordbrikker som leselederne kan bruke når de skal ha lesestund. I tillegg fikk vi laget maler til flygeblad og bokmerker. Disse var på både nynorsk og bokmål.

[Litterære pusterom \(trondelagfylke.no\)](http://trondelagfylke.no)

Promotering av metoden Shared Reading

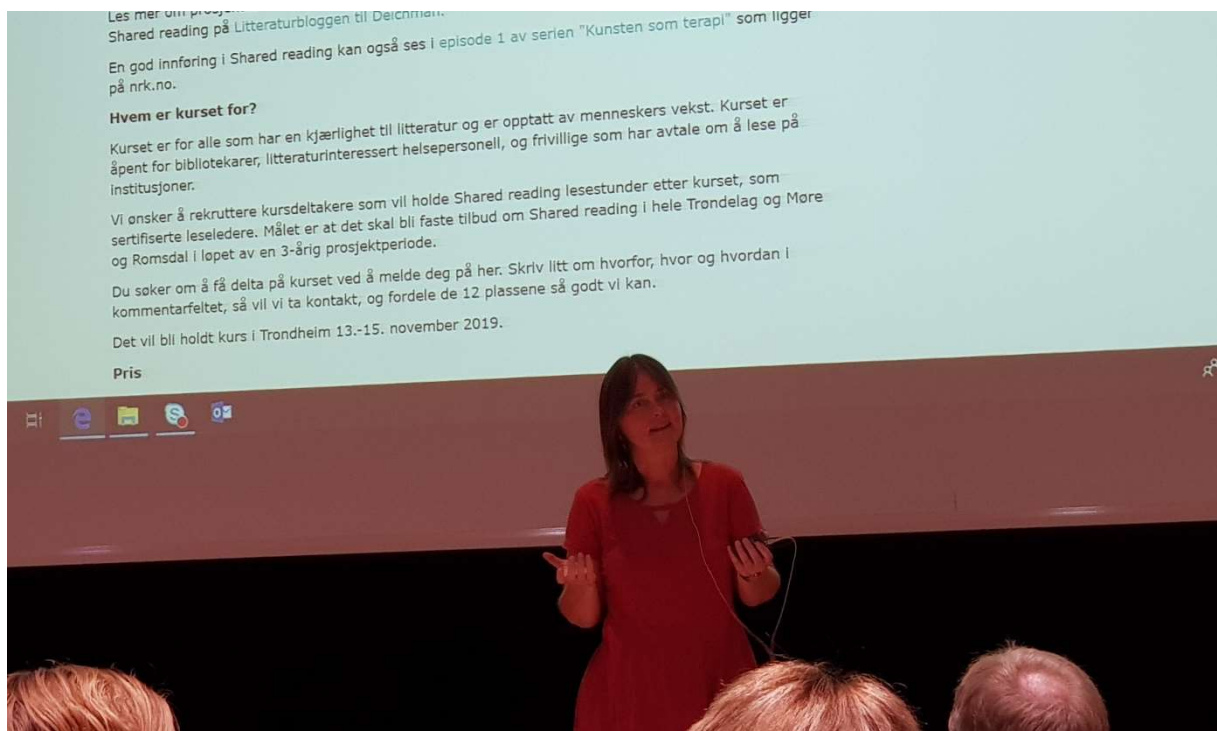
Prosjektleder har holdt en rekke foredrag på konferanser og andre møtesteder. Noe av det som er tilgjengelig i ettertid:

Innlegg på Kapittelfestivalen i Stavanger: [Bibliotekseminaret: Biblioteket som demokratisk arena. | Shared reading: Kan litteratur redde liv?](#) (Om Litterære pusterom etter 4 t og 46 min)

Innlegg på [Frivillighets- og inkluderingskonferansen i Trøndelag](#) (Innlegget kan ses under dag 2, om Litterære pusterom etter 3 timer og 16 minutter (varighet 10 min)

Innlegg og demonstrasjon på [Biblioteket – inkluderende møteplass og litterært pusterom](#) Et samarbeid mellom Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, Steinkjer bibliotek og Trøndelag fylkeskommune / prosjektet Litterære pusterom (etter 41 minutter)

Prosjektleder har også alle tre årene hatt undervisning om metoden ved studiet «Kunst og kultur i helse og omsorg» ved Nord Universitet.

Kari holder foredrag på konferanse for Frivilligsentraler i Trøndelag

Litterære pusterom på verdens bokdag

Bli med på et Litterært pusterom! I anledning verdens bokdag lørdag 23. april arrangeres lesestunder rundt om i Steinkjer.

Vi er en liten gruppe som samles rundt en tekst. En leseleder leser høyt. Vi snakker sammen om det vi har lest. Du kan velge å bare lytte eller fortelle hva du opplever. Vi undrer oss sammen.

Finn et tidspunkt som passer og bli med! Gratis og åpent for alle.

Arrangementet er et samarbeid mellom flere aktører og er en del av prosjektet Litterære pusterom - Shared Reading for større livskvalitet

**Steinkjer samfunnshus,
Aktivitetssenteret, 2. etg.
kl. 11.00-12.30**

**Egge museum,
mottaksbygget
kl. 12.00-13.30**

**Steinkjer bibliotek
kl. 12.00-13.30**

**Café Hjerteknekten
kl. 13.00-14.30**

**Café Madame Brix
kl. 20.00-21.30**

I Steinkjer gikk bibliotek og frivillige leseledere sammen om en markering på Verdens bokdag 23. april 2022, med fem arrangement rundt i byen. Det ble en fin sak i lokalavisa, og man nådde flere nye deltakere.

Litterære pusterom i koronatiden

Da samfunnet ble stengt ned mistet mange et kjærkomment tilbud om lesestunder etter Shared Reading-metoden. Noen leseledere prøvde å invitere til digitale lesestunder i stedet, men de som var vant til å møtes fysisk ble i liten grad med over på det. Digitale lesestunder kan fungere helt fint, og kan være særlig kjærkomment for folk som ikke har mulighet til å komme til biblioteket eller et annet sted, av ulike grunner. Her ligger det et potensiale.

Ettersom vi hadde hatt flere kurs rett før nedstengingen var det mange nyutdannede leseledere som ikke kom i gang med en gang. Det ble viktig å følge opp leselederne slik at de ble motivert til å komme i gang når samfunnet begynte å åpne opp igjen. Her har de månedlige digitale treffene for leseledere vært viktige for motivasjon og inspirasjon, i tillegg til den fysiske inspirasjonssamlinga vi kunne ha for alle leseledere i Trøndelag og Møre og Romsdal våren 2022. Feiringsuka *Les for livet* (vi feira at vi kunne møtes rundt bordet igjen!) som vi arrangerte to ganger bidro også sterkt til å hjelpe leselederne med å komme i gang med aktivitet etter nedstengingen.

Digitale lesestunder

Fire leseledere fra Trøndelag fylkesbibliotek og Møre og Romsdal fylkeskommune gikk sammen om å tilby digitale lesestunder hver fredag i en periode våren 2021. Dette tilbudet gikk først og fremst til bibliotekarer og deres samarbeidspartnere som var nysgjerrige på metoden, eller som bare trengte en pust i bakken. Det ble fine lesestunder og møter mellom folk.

Små grupper

I perioder da vi kunne møtes med et begrenset antall var jo slike lesestunder med små grupper midt i blinken. Dette var et av få arrangementstyper som faktisk kunne gjennomføres.

En deltaker i Kirsten Muhle sin Shared reading-gruppe sier det slik: «Spesielt gjennom det siste året er det at vi har klart å opprettholde en mindre gruppe vært helt uvurderlig for meg. Coronaårene har vært tunge for alle, og for meg som aleneboer har det å kunne treffes og snakke om noe helt annet enn corona og rett og slett få litt "åndelig påfyll". Dette har nesten vært en livline.»

Digitale kurs

Da samfunnet ble stengt ned og vi ikke kunne ha fysiske kurs, ble vi nødt til å stille oss spørsmålet: Er det mulig å ha leselederkurs digitalt? Vil vi greie å skape det samme trygge rommet for undring, fellesskap og litteraturopplevelser når vi møtes på en skjerm?

Kursholderne Kari og Kirsten bestemte seg for å prøve, og ble svært positivt overrasket. Det fungerte over all forventning. Deltakerne var fornøyde, de opplevde trygghet og nærhet til hverandre. Tekstene som ble brukt i kurset ble sendt på forhånd slik at deltakerne kunne lese på papir, noe som gjør det mindre digitalt slitsomt.

Tilbakemeldinger fra kursdeltakere på digitalt kurs:

- *Synes kurset funket overraskende bra digitalt. Trodde på forhånd at Shared Reading delen ikke ville føles like nær og intim over skjerm, men det gjorde den.*
- *Nå har jeg jo bare vært på dette digitale kurset og ikke et kurs hvor man fysisk møter hverandre. Men jeg ble likevel positivt overrasket over hvor bra det fungerte digitalt og på hvor mye alle delte til tross for at vi ikke kjente hverandre og bare så hverandre på en skjerm.*

Shared Reading innen helse og omsorgssektoren

Vi har gjort flere grep for å nå mer direkte inn i helse- og omsorgssektoren. Vi inviterte særlig helsearbeidere til Inspirasjonsdag om Shared reading.

Vi har hatt et godt samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, først om arrangementet [Biblioteket – inkluderende møteplass og litterært pusterom](#), og senere arrangerte vi også et leselederkurs sammen, der vi inviterte spesielt helse- og omsorgsarbeidere. Alle tre årene prosjektet har vart har metoden blitt presentert for studenter på studiet «Kunst og kultur i helse og omsorg» ved Nord Universitet. Vi har gjennom samarbeid med kompetansesenteret og Nord Universitet fått vist fram metoden for interesserte i helsesektoren.

Mange interesserte har funnet oss og har vært med på kurs, men her er det et stort potensial til å nå mange flere, og til å få Shared reading til å bli en livsstyrkede aktivitet knyttet til eldreomsorg, unges psykiske helse, og generelt for mennesker i sårbare livssituasjoner.

Pilotprosjekt i Steinkjer

For å gjøre oss erfaringer med Shared Reading for utvalgte grupper innen helse og omsorg gjorde vi en avtale med leseleder Marte Ekrem om et pilotprosjekt i Steinkjer. Hun

gjennomførte ni lesestunder i Steinkjer kommune; seks lesestunder på aktivitetssenter for mennesker med demens, og tre lesestunder på samlingssted for mennesker med psykiske problemer og rus. Hun har laget en egen rapport på disse lesestundene, der vi får nært kjennskap til hvordan dette opplevdes for deltakerne. Rapporten ligger her: [Litterære pusterom \(trondelagfylke.no\)](http://litteraere.pusterom.trondelagfylke.no)

Andre måter vi har søkt å nå ansatte og frivillige i helse- og omsorgssektoren:

- Foredrag på et seminar på Høgskulen i Volda: [Skapande prosessar i eldrehele](#).
- Foredrag for besøksvenner i Røde Kors i Trondheim, og en inspirasjonsbrosjyre for disse i samarbeid med Røde Kors.
- Foredrag for Frivilligsentraler og møter med helsesektor i kommuner.
- Kontakt med Nasjonalt senter for aldring og helse, som er svært interessert i metoden.
- Stand på [Livsgledekonferansen](#) arrangert av [Livsglede for eldre](#), Norske kvinners Sanitetsforening og Pensjonistforbundet (mars 23)

Shared Reading med unge

Hovedmålgruppen for prosjektet har vært voksne, men ettersom metoden egner seg godt også for barn og ungdom, har dette også fått en naturlig plass. Mange skolebibliotekansatte i videregående skole har tatt kurset + lærere fra videregående og ungdomsskole. Norskklærere som har tatt kurset melder tilbake at metoden er svært nyttig i undervisningen, det gjelder både videregående, ungdomsskole og barnetrinnet.

Mali Liheim Setnes-Haugen, lærer i norsk ved Rauma videregående skole deler noen av sine erfaringer:

- *Shared reading er en metode som gir meg større valgfrihet uten å koste meg dyrebar tid (som jeg gjerne ikke har som norskklærer).*
- *Særlig god erfaring med andrespråkselever: Øker muntlig aktivitet, forbedrer ordforråd, bedre forståelse av tekst, øvelse i å sette ord på egne tanker.*
- *Shared reading bidrar positivt relasjonelt, både elevene seg imellom, men også mellom lærer og elev. Senkede skuldre, små grupper og litteraturen som utgangspunkt har gitt meg verdifulle samtaler av en slik art som jeg virkelig setter stor pris på og som gir meg en tettere relasjon med mine elever (og gode relasjoner = godt læringsmiljø)*
- *Shared reading-grupper er en arena og en situasjon hvor ALLE elever, uansett bakgrunn, erfaring, kunnskap osv. kan få et positivt møte med litteraturen. Her er det bra nok å bare lytte, alle tankene og kommentarene er bra nok og riktige og alle anerkjennes, uansett. Dette bidrar til at samtlige elever kan føle mestring og et mer positivt forhold til faget, og gjør dem bedre rustet til å tenke selv og tørre å utforske sine egne tanker i møtet med tekstene vi leser og jobber med. Dette også har stor overføringsverdi til høyere utdanning der det å tenke egne og selvstendige tanker uten å lete etter andres fasit er viktig.*

Vi har også mottatt gode tilbakemeldinger fra leseledere som har brukt metoden for barn. Astrid bruker metoden for sine elever på 6. trinn, og kom med denne tilbakemeldingen:

- *Nydelig stund med 6.-trinns elever på skolen i dag. Jeg leste Å vera, av Jan Magnus Bruheim. Fin refleksjon i gruppa i etterkant, som videre førte til at elevene skreiv egne dikt.*

Og elevene selv sa det slik:

- *Det er koselig å snakke sammen*
- *Du tenker på ting du ikke tenker på til vanlig*
- *Det er rolig og du blir veldig avslappet*
- *Du får kanskje ideer fra det du hører*
- *Man får fine dikt som man kan tenke over*
- *Du lærer kanskje noe nytt*

Satsingen tas videre

Shared reading imøtekommer en rekke av de utfordringene ungdom kjenner på i dag, og flere og flere ønsker å bruke metoden mot ungdom. I framtidig satsing ønsker vi å nå flere lærere og andre som jobber med barn og ungdom.

Det har vært uttrykt ønske om en egen Startpakke med tekster som egner seg godt for ungdom. Dette blir tatt videre i det nasjonale prosjektet Formidlingskompetanse i folkebibliotek (FiF), støttet av Nasjonalbiblioteket.

Flere bibliotek i Møre og Romsdal og Trøndelag har søkt og fått midler fra Nasjonalbiblioteket for å satse på Shared Reading for ungdom. Dette blir veldig spennende å følge videre.

Shared Reading og frivillige

Mange frivillige har tatt kurset, og mange har lesestunder på bibliotek, helseinstitusjoner, Frivilligsentraler, på grendehus og i privat regi. Det er særlig viktig å følge opp de frivillige leselederne og bidra til at de finner arenaer de kan lese på, og et fellesskap å være en del av. Dette arbeidet tar vi med oss videre. Samarbeid mellom bibliotek og frivillige vil være et særlig prioritert satsingsområde.

Det trengs også en finansieringsordning som gjør det mulig for frivillige å utdanne seg som leseledere.

Shared Reading som litteraturformidling

Shared Reading-metoden er unik fordi den er helt uten prestasjonskrav og forhåndskunnskaper, og dreier seg om opplevelse og åpen samtale. Som deltaker trenger du ikke forberede deg, du trenger ikke å ha lest mye fra før, du trenger ikke kunne lese i det hele tatt, og du trenger ikke å si noe, hvis du ikke vil. Når man fokuserer på opplevelsen av teksten, og ikke på en litterær analyse, kommer man nært teksten. Litteraturen betyr noe for oss, den setter i gang noe i oss. Nettopp derfor egner Shared Reading seg godt til å nå de som ikke oppsøker litteraturen selv. Kanskje har litteraturopplevelser blitt ødelagt gjennom

prestasjonskrav og manglende mestring i skolen, kanskje har man bare glemt at litteraturen kan gi så mye, kanskje har man ikke overskudd til å oppsøke litteraturen selv.

Flere bibliotekarer, lærere og andre litteraturformidlere som har tatt leselederkurset sier at det har gjort dem tryggere som formidlere. Denne tryggheten har de tatt med seg inn i andre former for formidling av litteratur. Mange sier også at det har vekket til live kjærligheten til litteraturen.

Shared Reading for større livskvalitet

I tillegg til at Shared reading er en veldig fin måte å oppleve litteratur på, har den mange andre gode effekter. Opplevelser som handler om felleskap, tilhørighet, mestring, ro og konsentrasjon.

Vi har en hel rekke sitater om virkningen av lesestunder, fra deltakere og leseledere, som sier noe om effekten. Her et lite utvalg:

Sitater fra deltakere på lesestunder

- *Eg trudde ikkje dette var noko for meg, men det var fantastisk!*
- *Slik har eg aldri opplevd litteratur før!*
- *Jeg kommer inn stresset og har høye skuldre. Så begynte lesingen og jeg kjente at jeg slappet mer og mer av.*
- *Dette er det deiligaste eg har opplevd.*
- *Eg trudde eg hadde fasiten på kva dette handla om, og so vart det heilt annleis.*
- *Eg har fått meir leselyst.*
- *Det er fint å dele en opplevelse sammen, godt utgangspunkt for en prat om de viktige tingene i livet.*
- *Dette var ein fin og annleis måte å bli kjent med andre på.*
- *Så fint å bare få komme og lytte, stunden kjentes som en grønn oase.*
- *Det er utviklende, åpner opp for refleksjon, gir en god følelse, det er inkluderende, og man bærer med seg andres refleksjoner lenge etterpå.*

KULTUR

Høytlesing i litterært pusterom øker leseleden: - Euforisk å oppleve dette!

52

7 kommentarer 1 deling

Surnadal og Sunndal bibliotek holdt pressekonferanse om Litterære pusterom/ Shared reading. Lesegruppedeltakere fortalte hvordan de opplevde lesestundene.

Sitater fra leseledere

- *Det føles som et privilegium å få holde på med dette i arbeidstida :-) Jeg tror det gir meg minst like mye som det gir deltakerne.*
- *Dette er en utrolig spennende metode som er så enkel å gjennomføre! Det å snakke med andre mennesker gjennom litterære tekster løfter samtalen opp på et nivå der vi lettere åpner opp. Jeg opplevde at deltakerne fikk godt utbytte av lesestundene både rent litterært og på et personlig plan.*
- *Alltid overraskende og fint! Så mange fine samtalar rundt bordet. Felleskap og glede!*
- *Kurset har gitt meg en trygghet og en bekreftelse på at litteratur er viktig for alle. Litteratur skaper engasjement, får fram minner, skaper rom for samtaler, får frem følelser, mulighet til å drømme seg bort.*
- *Jeg opplever det som svært givende. For noen av de eldre er det godt bare det at det kommer noen, for andre er det godt å sitte å høre på. For den gruppen som fortsatt er kognitivt på plass, er det fint å få en mulighet til å snakke om ting de ellers ikke ville ha snakket om.*
- *Å vere leseleiar opplevast givande, meiningsfullt, og veldig naturleg. Eg opplever det som ein utruleg fin måte å snakke om viktige eksistensielle tematikkar som alle menneske kan kjenne seg att i. Det gir meg håp og tru på viktigeita av å gjere ting saman og å få innblikk i andre sine tankar og opplevingar gjennom dialog og fellesskap.*

- *Jeg har deltatt på flere av lesestundene som vår eksterne leseleder har hatt i biblioteket vårt, det har vært fint! Vi opplever at ordet begynner å spre seg først nå, etter snart 1 år.*
- *Eg har opplevd det som nærande. Det har gitt meg bedre innsikt og høgare forståing, på fleir nivå. I fht meg sjølv som individ, i fht andre menneske, som deltaker i gruppe, og i fht metode-på metaplan... Skulle ynskje eg kunne jobbe meir med dette...*
- *Det er en nøkkel til menneskenes indre liv.*

Erfaringer fra utvalgte målgrupper

Metoden har blitt praktisert for folk i alle aldre, og i mange ulike sammenhenger. Den egner seg overalt.

Sitat fra institusjonsleder på eldreinstitusjon, der de har hatt ukentlige besøk av leseleder fra biblioteket.:

- *De ler mer og sover bedre!*

Sitat fra lærer for andrespråkslever:

- *«Min kanskje aller kjekkeste erfaring og opplevelse som leseleder i klasserommet til nå må være i ei mindre gruppe med andrespråkslever der vi har jobbet med skjønnlitteratur den siste måneden. Vi har lest et utall noveller som elevene i utgangspunktet ikke har forutsetning for å lese selv på egenhånd, både pga. vokabular og lengde bl.a. Etter en tids bruk av Shared reading fikk jeg i går spørsmål fra elevene om vi ikke kunne lese historier hver time resten av året! Slå den da?! Hadde aldri drømt om at disse elevene skulle ha utbytte av å lese lengre tekster, langt mindre at de skulle like det. Gjennom en Shared reading med disse elevene har jeg opplevd at vi snakker om alt fra ordenes betydning og tanker og assosiasjoner rundt disse (vi utvikler altså ordforrådet og forståelsen) til selve tekstens innhold og hva denne handler om og betyr (jeg setter dette i banken for verdifull trening til å forstå tekster), samt elevenes egne tanker og erfaringer i eget liv ut. Jeg opplever nå etter at vi har holdt på litt at elevene er blitt veldig muntlig aktive, noe som gir oss verdifull uttale- og muntlig trening. Det hører også med til «historia» at ingen av disse elevene har et forhold til det å lese skjønnlitteratur på sitt eget morsmål heller. Det gjør det hele litt ekstra artig at de nå ønsker å bli lest for/ønsker å lese flere noveller! I det videre arbeidet i klassa har Shared reading også gitt et ekstra løft inn i det skriftlige arbeidet i form av økt refleksjon, forståelse, assosiasjoner og interesse.*

Erfaringer fra leseledere som bruker det i samiske sammenhenger:

En familieterapeut som jobber med samiske familier, sier det slik:

- *Jeg har brukt for det meste «samiske beretninger, Brita Pollan) og Valkeapaa. Da i familier jeg har jobbet med. Opplever at det blir en annen innfallsvinkel enn bare terapi, Friere tanker fra familien og ikke bare knyttet opp til problemer. Ofte gir det resonans til deres eget hverdagsliv og skaper nye narrativer hos hver enkelt. De blir ofte minnet på tidligere ferdigheter som nå er tildekket av ulike problemstillinger. Tar i bruk disse ferdigheter, samt får støtte fra andre i familien til å gjøre dette.*

En leseleders erfaring fra en lesestund:

- *«Vi hadde ei veldig spesiell og fin stund i Røros i fjor. Vi inviterte til «Les I lag» og møttes på et fint lite pensjonat. Det kom 9-10 gjester, og jeg hadde med meg en kollega, som har sørsamisk språkkompetanse. Vi hadde en paralleltekst på norsk og sørsamisk. Vi gjennomførte lesestunden med at jeg leste på norsk, og hun leste på samisk. Samtalen fløyt mellom oss på både norsk og sørsamisk, Novellen tok oss med inn i ei fortelling om landskap som hadde endret seg, og hvordan det opplevdes av fortelleren. Teksten tok oss med inn i en eldre kvinnes opplevelse av det endrede landskapet. De som deltok, fikk en sterk opplevelse av bildene av landskapet og minnene til kvinnen. Sammen reflekterte og gjenfortalte de egne opplevelser og minner som fortellingen vekket. Og deltagernes egne fortellinger ble flettet inn i historien. Opplevelsen av å dele minner og erfaringer med fortellerstemmen var veldig sterk kost. Fordi det også var en slags kollektiv opplevelse, der erfaringer og egne opplevelser ble delt også uten ord, og på tvers av språk.»*

Refleksjoner fra leseleder på spørsmål om hvorfor Shared reading metoden virker så sterkt i samiske fellesskap:

- *«Tenker på det fine med å være i et fellesskap der man ikke trenger å forklare så mye. Der man faktisk har felles opplevelser. Og at i botn ligger et sett med verdier som ikke trenger ord. Disse farger opplevelsen, og skaper et fellesskap. Det kan være sånn for alle som har ei felles kulturarv, og handler ikke så mye om etnisitet. Men når man deler en del av historien, og har en felles kulturarv, blir det et helt sett med fellesfaktorer, som til slutt gjør ord overflødige. Det som også var veldig fint i Røros, var jo at vi oppdaget hvor forskjellig opplevelsen ble ut fra tekstene som var på ulike språk. Når man forteller en historie på samisk vektlegger man jo ikke det samme som på norsk. Fordi utgangspunktet alltid vil være egne erfaringer, historie, kultur og arv!»*

Åpne arrangement i bibliotek motvirker isolasjon og ensomhet

De aller fleste arrangementene foregår som åpne arrangement i bibliotek. Man får en fin blanding av folk på tvers av generasjoner og andre skillelinjer. Mange gir også tilbakemeldinger på at det motvirker isolasjon og ensomhet. Noen tilbakemeldinger fra deltakere:

- *Det er veldig kjekt å vera fleire generasjonar i lag*
- *Jeg synes det er fint når jeg møter mennesker som er mye eldre enn meg. Det er fint å høre andres perspektiv, og andre perspektiv enn dem jeg får fra yngre miljø (Kvinne 36).*
- *Jeg har blitt pensjonist, og har veldig behov for å møte andre mennesker. Jeg har hele mitt liv vært interessert i litteratur, og jeg mener litteraturen er et hjelpemiddel for å leve på en positiv måte. Det jeg opplever her, er et mangfold av innfallsvinkler på hvordan livet kan være. (Kvinne 70).*

Ringvirkninger

Prosjekter og satsinger i hele landet.

Ringvirkningene av dette prosjektet er store og mangfoldige. Tilbakemeldinger underveis og spørreundersøkelsen til slutt gir oss en pekepinn på at metoden faktisk bidrar til økt livskvalitet. Og hvilke ringvirkninger gir ikke det, når et menneske opplever mer energi, tilhørighet, ro, konsentrasjon, mestring og trygghet? Det kan vi bare ane.

I tillegg til den rent menneskelige effekten selve metoden har, har prosjektet som sådan gitt store ringvirkninger. Andre fylkeskommuner har søkt og fått prosjektmidler fra regionale Sparebankstiftelser, etter modell fra oss.

Ettersom prosjektet har kunnet utdanne nye kursholdere har det blitt mye lettere å arrangere leselederkurs. Prosjektet har slik bidratt til at det har blitt utdannet leseledere over hele landet. Kari og Kirsten, som begge ble utdannede kursholdere gjennom prosjektet, har sammen holdt 14 kurs og utdannet ca. 150 leseledere utenom prosjektet, i andre deler av landet.

Veien videre

Shared Reading ble tatt inn som en prioritert satsing i det nasjonale prosjektet Formidlingskompetanse i folkebibliotek. Det har ført til at det har vært gjennomført leselederkurs i alle fylker. Et aktivt nettverk av fylkeskommunalt ansatte innen bibliotekutvikling, der mange har tatt leselederkurset og ønsker å drive satsingen videre, er et godt utgangspunkt for videre arbeid. Satsingen videreføres i fase 2 av FIF-prosjektet (Formidlingskompetanse i folkebibliotek). Åshild Widerøe er koordinator for denne satsingen. Prioriterte tiltak i FIF-prosjektet:

- Lage en egen Startpakke for leseledere med tekster som egner seg for ungdom
- Lage et nasjonalt felles nettsted for Shared reading
- Enes om et norsk navn
- Samarbeid om digitale leselederkurs
- Lage markedsførings materiell / maler som leseledere og arrangører kan bruke

Trøndelag fylkesbibliotek tar satsingen på Shared Reading videre i et EU-finansiert prosjekt sammen med instanser i Polen, Tyskland, Ukraina og Norge. Prosjektets tittel er Books without Borders, og har som hovedmål: «to reach out to people with reading difficulties and second language readers to help them become lifelong learners and active community members, through facilitated reading & learning events in libraries and access to barrier-free books & materials».

Oppfølging av leseledere går inn som en naturlig driftsoppgave i begge fylkene.

Videreføring og satsing i Trøndelag og Møre og Romsdal:

- Oppfølging av leseledere: Månedlige digitale treff med praktisering, læring og erfaringsdeling
- En årlig samling for leselederne i hvert fylke

- Legge til rette for samarbeid mellom frivillige leseledere, bibliotek, helseinstitusjoner, skoler og andre arenaer der lesestunder kan skje
- Fysiske kurs i hvert fylke, og digitale kurs i samarbeid med andre fylker
- Det er særlig viktig i det videre arbeidet at man finner en finansieringsmåte som gjør at flere frivillige kan delta på kurs
- Arbeidet med å fortelle om metoden, rekruttere deltakere til lesestunder og kurs, og etablere godt samarbeid med aktører innen helse- og omsorgssektoren og utdanningsinstitusjoner
- Begge fylkene vil delta aktivt for gjennomføring av de nasjonale utviklingsmålene for Shared Reading
- Videreføre Feiringsuka *Les for livet* som en årlig begivenhet i september

Vi takker for muligheten til å fremme Shared reading!

Kari Hortman (Prosjektleder Trøndelag fylkesbibliotek) og Åshild Widerøe (Prosjektmedarbeider Møre og Romsdal fylkeskommune)

Rapporter og prosjektbeskrivelse finnes her:

[Litterære pusterom \(trondelagfylke.no\)](https://litteraere.pusterom(trondelagfylke.no))

Steinkjer 11.04.23

Kari Hortman